

Камалова Г.А.*

магистрант, Сырдария университеті, Жетісай, Түркістан облысы, Қазақстан

БОЛАШАҚ БАСТАУЫШ СЫНЫП ҰСТАЗДАРЫН КӨРКЕМ ЕҢБЕКТІ ОҚЫТУ АРҚЫЛЫ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ТҰЛҒАСЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Автор корреспондент: n.kamalova-46@mail.ru

Түйін Бастауыш сыныптарда көркем еңбек пәні мұғалімі, педагогикалық тұрғыда өздерінің кәсіби шеберліктері мен әдістемелік даярлықтарын қайта қарау мүмкіндіктеріне ие болуда. Себебі, тек қана көркем еңбекті практикалық тұрғыда үйретпей, оны ғылыми-әдістемелік қамтамасыз етудің жолдары арқылы жаңаша шешімдерін іздестіретіні айғақ. Көркем еңбекті оқушыға үйретудің әдістемесіне де, жаңаша бетбұрыстар келуде. Оқушыны өзіндік іздену әрекетіне, оқу-әдістемелік материалдарымен таныстырып, тапсырмалар беріліп, тек қана мектептегі сыныпта ғана емес, сыртта, мұражайда, галереялар да іске асыруға болады. Бұл жаңаша бастама, өзіндік бағытымен, шетелдік тәжірибе негізінде қолға алынууда.

Мақалада болашақ бастауыш сынып ұстаздарына көркем еңбек пәнін оқыту арқылы шығармашылық тұлғасын қалыптастыру және кәсіптік білім беру, кәсіби бейімделу, кәсібилену, кәсіби шеберлік, кәсіби қызыреттілік ұғымдарына түсінік беру мәселелері қарастырылған.

Кілттік сөздер: көркем еңбек, көркемдік білім, бейнелеу өнері, еңбекке баулу, кәсіптік білім, кәсіби бейімделу, кәсібилену, кәсіби шеберлік, кәсіби қызыреттілік, технология.

Елбасы Н.Ә. Назарбаевтың жолдауында «Болашаққа бағдар: Рухани жаңғыру» мақаласында «...Біз жаңғыру жолында бабалардан мирас болып, қанымызға сіңген, бүгінде тамырымызда бүлкілдеп жатқан ізгі қасиеттерді қайта түлетуіміз керек деп нақты алдымызға мақсат қойып берді. Бұл мақсатқа жетуге, білім алуға, саламатты өмір салтын ұстануға, кәсіби тұрғыдан жетілуге басымдық бере отырып, осы жолда әр нәрсені ұтымды пайдалануды тапсырды. Бұл заманауи әлемдегі бірден-бір табысты үлгі ол ұлттық құндылықтарымызды жаңа үлгіде жаңғыртуымыз керек[1].

Өркениетті қоғамның гүлденуі өскелең ұрпақтың рухани байлығы мен мәдениеттілігін, еркін ойлау қабілеті мен шығармашылығын, кәсіби біліктілігі мен білімін талап етеді. Қазіргі кезеңде ұлттық көркем мәдениеттің үлгілерін заман талаптарына сай жаңартып, жас ұрпақтар тәрбиесіне қолдану жоғарғы оқу орындарында педагог кадрларды дайындау жүйесіне де инновациялық өзгерістер әкеліп, ізденістер жасау қажеттігін туындатып отыр. Сондай қажеттіліктердің бірі көшпенді халықтың бүкіл әлемге өзінің ұлттық ерекшелігімен таныта білген қазақ халқының қолөнері.

Бүгінгі таңда болашақ көркем еңбек мамандарына көркемдік білім беруде қоршаған орта мен ондағы табиғат құбылыстары адамзат дамуында маңызды қызмет атқаратыны сөзсіз. Осы орайда қазіргі еліміздегі төртінші өнеркәсіптік төңкеріс үдерісіндегі заманауи өнер саласындағы экодизайн технологияларының мүмкіндіктерін жан-жақты қарастыру қажеттілігі туындап отыр.

Бүгінгі Қазақстанда жалпы орта білім беру бағдарламалар мазмұнының жаңартылуы аясында болып жатқан кіріктірулер барлық пәндер бойынша жүргізілуде. Соның ішінде көркемдік білім беру бойынша мектептегі «бейнелеу өнері», «еңбекке баулу» және «технология» пәндерінің бірізділігі сақталу арқылы «көркем еңбек» білім беру мазмұны жаңартылып, ендірілуде. Білім беру бағдарламасының негізгі мақсаты-білім мазмұнының жаңаруымен қатар, критериалды бағалау жүйесін енгізу және оқытудың жаңаша әдіс-тәсілдерін қолданудың тиімділігін арттыруды қажет етеді.

Жоғары білім беру жүйесінің басты міндеті- болашақ маман даярлауда ұлттық сана мен ұлттық құндылықтар маңызын түсіндіруде ғылым мен білім, өнер мен өмір тәжірибе жетістіктерін өз кәсіби шеберлігінде, адами болмысында тиімді пайдалануға бағыттау.

Болашақ мамандардың өнердің белгілі бір саласы бойынша көркем шығармашылықпен кәсіби деңгейде айналысу жағдайында білімі мен іскерлігінің ұштасуы, этнокөркемдік білімі бар адамның жоғары деңгейде бағалануы, этномәдени талғамының артуы арқылы кәсіби даярлықтың басты бағыттары мен алғышарттарын қарастыру (Ә.И. Ысқақ) [2];

Білім беру саласында болып жатқан жаңартулар, жоғары көркемдік білім беру ісінде жаңашаландыруға әкелуде. Дегенмен де, тек қана болашақ маман даярлауда ғана емес, бастауыш сыныптардағы көркем еңбек пәні мұғалімдерінің де, өздерінің өзгермелі жаңалықтарға қайта даярлау мен бейімділіктерін бұру қажетті болып отыр. Себебі, жаңартылған көркем еңбек пәні мазмұнында қойылған мақсаттар мен әдістемелік бағыттар ғылым мен өнер байланысы негізінде құрылып, берілген. Көркем еңбек пән мұғалімдері практикалық бағытта өз біліктілігін айғақтай алатынын ескерген жағдайда, әдістемелік даярлық деңгейінің ғылыми тұрғыдан негізделуін талап етілетінін атап өтуіміз қажет. Тек қана сурет нұсқасын қойып қана, көркем еңбекті студентке оқыту әдістемесі бұл жаңартылған білім беру бағдарламасы бойынша құзіреттіліктерге жауап бере алмайды. Яғни, мұғалімнің ғылыми-әдістемелік даярлығы мен өнертанымдық білімін жетілдіруі аса маңызды. Осы орайда, жаңартылған білім беру бағдарламалары негізінде осы күнге дейін болашақ бастауыш сыныптардағы көркем еңбек пәні мұғалімінің кәсіби шеберлігі сұранысы мен қажеттілігі бүгінгі қоғам дамуында аса маңызды.

Көркем еңбек пәні мұғалімі, педагогикалық тұрғыда өздерінің кәсіби шеберліктері мен әдістемелік даярлықтарын қайта қарау мүмкіндіктеріне ие болуда.

Себебі, тек қана сурет салуды ғана практикалық тұрғыда үйретпей, оны ғылыми-әдістемелік қамтамасыз етудің жолдары арқылы жаңаша шешімдерін іздестіретіні айғақ. Сурет салуды оқушыға үйретудің әдістемесіне де, жаңаша бетбұрыстар келуде. Сурет салғанға дейін оқушыны өзіндік іздену әрекетіне, оқу-әдістемелік материалдарымен таныстырып, тапсырмалар беріліп, тек қана мектептегі сыныпта ғана емес, сыртта, мұражайда, галлереялар да іске асыруға болады. Бұл жаңаша бастама, өзіндік бағытымен, шетелдік тәжірибе негізінде қолға алынуда.

Сондықтан да, ең алдымен *кәсіптік білім беру, кәсіби бейімделу, кәсібилену, кәсіби шеберлік, кәсіби қызыреттілік ұғымдарына түсінік беруді көздедік.*

Кәсіптік білім беру – жеке тұлғаның кәсіби білім, білік және дағдыларын типтік үлгідегі әлеуметтік және кәсіби мәні бар қасиеттеріне қарай бағыттау арқылы жетілдіру.

Кәсіби бейімделу – өз бетінше кәсіби бағдар айқындауда игеруі тиіс әлеуметтік жаңа бағыт, яғни кәсіби қызмет дағдыларын үйренуге өз бетінше тәжірибе жинақтау.

Кәсібилену – кәсіби ұстанымды қалыптастыру, маңызды кәсіби қасиеттер мен дағдыларды ұштастыра білу, кәсіби қызметті жоғары біліктілікпен атқара алу.

Кәсіби шеберлік – жеке тұлғаның кәсіби қызметін жоғары шеберлік деңгейіне жеткізіп, шығармашылықпен жұмыс істей алу қабілетімен ұштастыруы.

Осы орайда, біз ғылыми еңбектерге жасаған талдау ресейлік және отандық ғалымдардың берген анықтамаларын былайша топтастыруға болатынына көз жеткіздік:

-кәсіби шеберлік – жеке тұлғаның кәсіби қызметін жоғары шеберлік деңгейіне жеткізіп, шығармашылықпен жұмыс істей алу қабілетімен ұштастыруы. Авторлық қызмет жүйесіне ену. Осы аталған кәсіби біліктіліктердің ең жоғарғы шегі – кәсіпті игерудің түпкі мақсаты – кәсіби шеберлік деңгейіне жетіп, өз ісінің маманы атану (Э.Ф. Зеер) [3];

- кәсіби шеберлік құрылымы: тұлға аралық – ұжымдық жұмыс жасау процесіндегі қарым-қатынас пен өзара әрекеттесудегі іскерлік пен дағдылар; кәсіби қызығушылық пен мотивтерге байланысты тұлғаның кәсіби-маңызы қасиеттері және тұлғаның жеке және бірігіп шешім қабылдауға байланысты қабілеттері, оның осы өмірдегі орнын түсіну және қоғамдық құндылықтарға, кәсіби ұжымның бағыттарына, жалпы қоғамға

жауапкершілікпен қарау қажет.

- шеберлік пен білімді меңгеру деңгейі, шеберлік пен білімнің кеңдігі және диапазоны, арнайы тапсырмаларды орындауға қабілеттілік; түрлі жағдайларда өз білімін, шеберлігін қолдана білуге қабілеттілігі (техника, технология, еңбек ұйымдастыру мен оның шарттары өзгерген жағдайда, тез бейімделу);

-«шеберлік іс-әрекет атқаруға қабілеттілікті, белгілі бір әлеуметтік кәсіби мәртебесі бар адамдарға қатысты қолданылады, оның орындайтын міндеттері мен шешетін күрделі проблемаларының нақты деңгейіне сай білім мен іскерлігінің сәйкесті бөлігін анықтайды»;

-...кәсіби біліктіліктердің ең жоғарғы шегі – кәсіпті игерудің түпкі мақсаты – кәсіби шеберлік деңгейіне жетіп, өз ісінің маманы атану;

-кәсіби шеберлік – бұл кәсіби іс-әрекеттегі тиімді технологиялар жүйесін меңгеру (білім және іскерлік деңгейде). Осындай меңгеру процесі тұлғаның кәсіби маңызды қасиеттеріне байланысты болады;

-*кәсіби құзырлылық* -бұл атқарған қызметі бойынша міндеті мен борышын орындауға еңбек субъектісі ретінде қабілеттілігі мен әзірлілігі. Сондықтан кәсіби құзырлылық еңбек нарығының талаптарына сай негізгі көрсеткіштерінің бірі болып саналады;

-*кәсіби құзыреттілік* – бұл адамның іскерлігі мен қабілеттері, оның кәсіби маңыздылығы бар және жеке тұлғалық қабілеттері, жоғары деңгейлі технологиялылықтың, мәдениеттің және шеберліктің, қызметті ұйымдастыруға шығармашылықпен қараудың, өзін-өзі дамытуға үнемі дайын болудың жинақталған, біріктірілген түбегейлі білімнің жиынтығы – деп Б.Кенжебеков айтқан [4].

Болашақ бастауыш сынып ұстаздарына көркем еңбек пәнін оқыту арқылы шығармашылық тұлғасын қалыптастыру үдерісін негізге алғандықтан, шығармашылық технологияларын тиімді, әрі мазмұнды пайдалану ерекшеліктеріне сипаттама беруді қажеттігі туындады. Олай болса, бүгінгі жаһандану заманында жас ұрпаққа әлемдік стандартқа сәйкес Қазақстанда білім берудің өзіндік ұлттық үлгісі қалыптасу үдерісінде болашақ маманның жеке тұлғалық болмысын жетілдіру ісінде нәтижеге бағытталған білім беру жүйесіне көшуде жаңа технология мен озық тәжірибелерді тиімді пайдалану жолдарын жан-жақты қарастыруымыз қажет.

Болашақ бастауыш сынып көркем еңбек пәні мұғалімдерін әдіснамалық және ғылыми-теориялық даярлығын жетілдіру – жоғары оқу орындарында көркем еңбек пәні мұғалімін кәсіби даярлау жүйесінің маңызы зор.

Әдебиеттер тізімі

1. Елбасы Н.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы: «Болашаққа бағдар: Рухани жаңғыру» мақаласы. Астана, 2017 ж. 12 сәуір.
2. Ысқақ Ә.И. Болашақ сәндік өнер мамандарының кәсіби даярлығын этнокөркемдік білім беру арқылы жетілдіру: дисс...пед.ғылым.канд. Шымкент, 2010, 170 б.
3. Зеер Э.Ф. Психология профессий [Текст]: текст лекций / Э.Ф. Зеер. Свердловск, СИПИ, 1988, 55 с.
4. Кенжебеков Б.Т. Маманның кәсіби құзіреттілігінің теориялық негізі // Батауыш мектеп. Алматы, 2004, №7. Б. 24-28.

Аннотация Методика преподавания в начальных классах протерпевает модернизацию, в связи внедрением «Художественного труда», где рассматриваются изучения художественные произведения. Так как производить учащимся начальных классов художественные произведения не поильно. Поэтому в содержание организации урока по «Художественному труду» должны вводятся экскурсии в художественные галерей, мастерских художников, художественные выставки для формирования визуального представления по художественному произведением.

В статье рассматриваются процесс формирования творческой личности будущих

учителей начальной школы путем обучения художественному труду.

Abstract: Primary art school teachers have a teaching point of view of their professional skills and methodological review of the training opportunities. Because, art teaches not only a practical point of view, it certainly searches its scientifically-methodological support through the new solutions. New methodologies are coming to teaching artistic work to the pupils. Students can be taught self-seeking activity by introducing of teaching materials, tasks, and it can be implemented not only in the classroom, but outside, at museums, also Galleries. This new initiative is being implemented on the basis of foreign experience. The article deals with the formation of creative professional education, professional adaptation, professionalism, professional competence.

The article discusses the process of formation of the creative personality of future teachers of primary school through the teaching of artistic work.